

Carles Salvador
Llibret eucarístic

Santiago M. Amer Pol

A l'exposició que serveix de marc a les activitats que organitza l'Acadèmia Valenciana de la Llengua entorn de l'autor triat com a «escriptor de l'any», el 2015 el gramàtic normatiu (decisiu en el procés que conduí a les anomenades Normes de Castelló el 1932 i a la normativització moderna al País Valencià), poeta i docent Carles Salvador Gimeno (València, 1893-1955), em cridà l'atenció la portada d'un opuscle que reproduïa un bell gravat a l'estil dels millors editors litúrgics del primer terç del segle XX, entre el Neogòtic i el Modernisme, amb qualque detall simbolista. Es tractava de la imatge d'un altar dispost per a la celebració o adoració de l'Eucaristia, substituïda aquesta pels bells i expressius símbols del nom de Jesús i de l'àguila als seus peus. Era pulcrament editat el 1928 per la coneguda dinastia d'impressors castellonencs Armengot, tan lligats a la Societat Castellonenca de Cultura i altres entitats benemèrites en els camps de la promoció cultural, i duia per títol *Llibret eucarístic. Poesies*.

En tractar d'accedir-hi, ho vaig aconseguir en línia, on figura i pot consultar-se en un exemplar reproduït en pdf que el mateix autor dedicà el 1932 a la biblioteca de l'Escola Graduada de Carcaixent.¹ No podem deixar passar el valor del gest altament testimonial: un mestre, funcionari públic, regala a una escola estatal una de les seves obres inequívocament catòlica en un moment oficial i legal d'auge del laïcisme agressiu.

¹ Al web de la Universitat Jaume I de Castelló <http://repositori.uji.es> (consultat el 17 d'agost de 2016).

El motiu de la publicació de l'obra és la primera comunió del seu primogènit, Carles Salvador Monferrer, rebuda com ens informa, en companyia dels pares, «a la Església parroquial de Benassal [vila castellanenca de l'Alt Maestrat on exercí per llarg temps el magisteri], la diada de l'Ascensió del Senyor, 17 de Maig de 1928».

A primer cop d'ull podríem pensar, doncs, que es tracta d'alguns versos de circumstàncies, àdhuc de caràcter pueril, que de vegades es dediquen als nins en ocasions semblants o, vista la categoria de l'autor, el pretext per a un exercici poètic de certa altura. Res d'això. Fins i tot l'única referència a la primera comunió infantil no són versos propis de l'autor, sinó manllevats al gran poeta nacional, Jacint Verdaguer, que encapçalen un «Pòrtic» a manera d'introducció: el seu bellíssim «Convit a la primera comunió». La resta, l'obra de Carles Salvador, constitueix una esplèndida confessió de la seva fe i la seva pietat eucarístiques: el millor que pot oferir al seu fill, composta segurament al llarg d'anys i en moments distints, que tractarem de sintetitzar i comentar encara que sigui de forma succinta.

És un conjunt de vint-i-tres poemes d'elaboració pròpia, en què són representats, vora la tradició clàssica, els corrents en voga de la poesia europea del moment, l'univers simbolista i avantguardista, que conreà en altres composicions d'aquell període.²

La recerca de la sonoritat i l'ús constant de l'aliteració per aconseguir-la també gràficament, característiques d'aquells corrents, es fan presents ja en la primera:

² Recordem *Rosa dels vents* (1930) i *El bes als llavis* (1934), amb altres de més tradicionals en la postguerra.

Forma Santa,
Sacrosanta.
del viril d'argent i d'or
abrasiu-me,
consumiu-me
dintre el forn del vostre cor.

Que utilitza per a una confessió precisa de fe:

Sou l'Altíssim,
amantíssim
Home-Déu: Crist immortal;
l'espectacle
de miracle
grandiós i divinal.

I per a la paradoxa, no sols literària, de la pròpia humilitat
i transformació per la gràcia del sagrament de l'Autor de la
gràcia:

Soc indigne
de tan digne,
resplendent, amorós pit.
Soc de terra
que m'aterra!.. ..
Transformeu-me en esperit.

I la confessió de l'hàbit de comunió diària amb les imatges
agosarades pròpies d'aquella poesia:

Baixa en un vol,
al meu cor,
la vostra amor.
Puja, volant, cap al cel
la meua amor.

Eres ocell volador
cada dia,
Senyor de l'Eucaristia.

En una imatge més clàssica, expressa l'actitud adoradora, igualment diària, que voldria com la de l'encenser ardent:

Mon cor és una brasa
no l'apagueu, Senyor,
que en ell pose l'amor
cada dia que passa
i com d'un incenser
tranquilla a Vós s'eleva
i en braços de la fe.

En l'estil abans esmentat defineix el Sagrament com:

Espiga daurada de blat.
Xanglot de raïm moscatell.
Mansoi Anyell.
Déu adorat!

El buit existencial, tan característic del segle XX, és magníficament descrit en aquests versos:

Caminar i caminar
i trobar
cansament i cansament.
No encontrar
un repós per un moment [...]
Trista sort del no creient!

I el seu antagònic, paral·lelisme de contrastos, en la fe eucarística:

Però Vós sou clara estrella
guiadora;
fontanella
d'aigua fresca, apagadora
de la sed devoradora [...]
Sou repós del caminant...

En altres versos, de factura més tradicional, exposa els efectes de l'Eucaristia com a llum per a l'enteniment i la transformació de la nostra vida, els nostres hàbits i obres:

Dintre la fosca hi vivia
i ara sóc en claretat [...].
Vora de l'Eucaristia
el que buscava he trobat:
claror per l'ànima mia
i pel cos, la castedat.

O l'eco de les formes populars i l'ús que en feu el gran doctor místic carmelità, sant Joan de la Creu, en aquella *fonte que mana y corre [...]* *escondida en el vivo Pan que nos da vida:*

Vora la Font
que bé m' hi trobe!
vora la Font
que abeura el món!

Continua la sèrie d'imatges:

Quin violí tinc al cor,
quin violí!
Quin argent té el cantor

clavecí!
Quin refil més sonor
el matí!
Quina veu tota amor
el camí!

[...]

Jorn de Amor.
Ha baixat al meu cor
el Diví.

O:

Jo soc les penes
Vós el conhort.
Jo soc el náufreg
Vós sou el Port.
Vós sou la Vida
jo soc la mort.
Esperaveu ma arribada
net de pecat.
M'oferieu l'abraçada
i a Vós he anat.
Dins vostra casa sagrada
ja soc salvat.

Però assoleix el vertader cim de la contemplació en unes quartetes dignes de la poesia mística de més volada, que ho paga de reproduir senceres. Hi arriba a demanar al Senyor que el despulli de tot llevat de l'Eucaristia. I així va relacionant sentits, potències, sentiments i afectes que no vol en tant que siguin desordenats i el decantin o distreguin de la voluntat de Déu, però que romanguí sempre la prodigiosa presència

eucarística:

Lleveu-me, Senyor, la llum,
que a vegades m'enlluerna.
Però no el Foc que'm consum
esta vida meua interna.

[...]

Lleveu-me, Senyor, l'amor,
que a vegades me capgira.
Però no l'alta fervor
que la vostra Amor m'inspira.

Pot renunciar a la seva estimada poesia, però no al Sagrament:

Lleveu-me, Senyor, el tast
i el copsar la poesia.
Però no'm lleveu el past
de la Sacra Eucaristia.

I a la vida mateixa:

Lleveu-me, Senyor, el bri
d'esta vida torpe, humana.
Però no'm deixeu morir
essent l'Hòstia llunyana.

Arriba al cim quan demana la creu, com en el corpus paulí del Nou Testament, com en els coneguts versos de santa Teresa de Jesús o sant Joan de la Creu, como en el *Tractat dels Amics de la Creu* de sant Lluís Maria Grignon de Monfort, com en l'expressió, poètica o prosaica, de tots els sants:

Lleveu-me, Senyor, la veu,
que a vegades és impura.

*Però no la vostra creu
que és un ancla de ventura.*

Comprèn i viu perfectament el sentit sacrificial de l'Eucaristia com a actualització de l'únic sacrifici salvador i Misteri Pasqual del Senyor, participant-hi amb l'associació a aquest de la pròpia creu de *cada dia*, esdevinguda així també salvadora per a nosaltres i el món sencer.

Crec que la breu obreta que ens ha ocupat mereix ésser considerada un clàssic eucarístic dins la literatura catalana i consagra Carles Salvador com a poeta igualment eucarístic en tota la història de la literatura, singularment contemporània, un dels bons poetes eucarístics del nostre temps, ja que amb els seus propis estils i expressions, a més de recollir les consolidades, sabé cantar i glossar la fe eucarística perenne.

Consider que es escaient presentar-lo en el marc del cinquè centenari de la *pretesa* reforma de Luter, com adjectivava sempre aquest mot el bisbe Bossuet en tractar de les diferents formes de *protestantisme*, tot oposant-les a les reformes que no s'han allunyat de la fe catòlica ni han trencat la unitat de l'Església.³

És indiscutible que, tot i les imprecisions del seu argumentari, hi ha en Luter una gran valoració de la fe,⁴ entesa molt majoritàriament en la dimensió de «confiança», més que no pas d'adhesió intel·lectual, encara que aquestes no s'exclouen en absolut, ans bé, poden complementar-se. Tot plegat, cal recordar que el concili de Trento la definirà com a «arrel i fonament de la justificació», en sentit propi i no

3 Jacques-Bénigne Bossuet. «Histoire des variations des églises protestantes» dins *Œuvres choisies de Bossuet*, tom II. L. Hachette et Cie. París 1865, pàg. 290-466.

4 Martí Luter. *La llibertat del cristià i altres escrits*, Proa (Clàssics del cristianisme, núm. 62), Barcelona, 1996.

senzillament «imputat»,⁵ definint també en els seus cànons la impossibilitat de merèixer aquesta justificació, com tampoc la perseverança final, i presentant la fe mateixa i la salvació com a dons gratuïts de Déu.⁶ Realitats totes en què ha trobat possibles punts de convergència la Declaració conjunta luterana i catòlica sobre la doctrina de la justificació signada l'any 1999.⁷

No ha estat així, en canvi, per desgràcia en la fe en l'Eucaristia i la incomprensió de la doctrina tradicional de l'Església des de l'època patristica, tant pel que fa a la presència substancial del Senyor en el sagrament⁸ com al caràcter sacrificial de la missa i de la pregària eucarística, com constata l'esmentat concili de Trento,⁹ i així s'esdevé el gran obstacle per a restablir la comunió.

No obstant això, continua essent un nexce d'unió la distribució de l'any litúrgic luterà, gairebé coincident amb el propi del temps del ritu romà tradicional, la *forma extraordinària* actual. En són testimoni els cicles de les grans cantates de J. S. Bach per cadascun dels diumenges i solemnitats, curulles de meditació i pregària validíssimes sobre aquelles epístoles, aquells evangelis i graduals, i fins i tot introïts i algunes col·lectes, de vegades sobre paràfrasis de diversos poetes i autors teològics contemporanis, aprofitant també, com havia passat i passava en l'Església, formes i melodies populars.¹⁰

5 Concili de Trento. Decret sobre la justificació, cap. 8. Denzinger online (consultat arreu l'agost de 2017).

6 Ibídem, i cànons 3 i 16. Denzinger online.

7 *Declaración conjunta sobre la doctrina de la justificación*. Web <La Santa Sede. Pontificio Consejo para la Promoción de la Unidad de los Cristianos> (consultat l'agost de 2017).

8 Concili de Trento. Decret sobre l'Eucaristia. Cànon 1. Denzinger online.

9 Concili de Trento. Cànons sobre el santíssim sacrifici de la Missa, especialment el núm. 6. Denzinger online.

10 Resulta molt interessant en aquest sentit el magnífic programa dominical de Catalunya Música *La ruta Bach*.

Déu faci, doncs, que el testimoni del nostre poeta sigui un més dels granets d'arena que contribueixin a la professió de la fe eucarística per part de «tots els qui es glorien del nom de cristians».